

Pressefotografier i sprogundervisningen

Marie-Alice Séférian

Professor i fransk på Danmarks Lærerhøjskole.

I denne artikel vil jeg give en række eksempler på, hvordan pressefotografier kan bruges i sprogundervisningen, ikke bare i folkeskolen, men også i voksenundervisningen.

Jeg har i flere år arbejdet med fotografier i sprogundervisningen. Jeg synes billeder er gode til at stimulere den sproglige produktion og den skabende fantasi. Reportagefoto egner sig også til at træne iagttagelsesevnen. Fotografier i dagspressen giver et alsidigt billede af virkeligheden, og - hvad der er vigtigt for vores formål - de optræder altid i forbindelse med en tekst.

Folkeskolens læseplaner kræver jævnligt arbejde med billedstof i såvel dansk som modersmål og andetsprog som i fremmedsprogsundervisningen.

Samspelet mellem billede og tekst

Allerede i den måde billederne optræder i forhold til teksten, ligger der noget kulturelt. Man kan f.eks. starte med at sammenligne layouten i en dansk avis og i en udenlandsk avis. Noget, der stimulerer fantasien og den sproglige produktion, er at arbejde med at opstille nogle hypoteser om et billede uden tekst. Mange spørgsmål kan stilles til et fotografi: Hvad forestiller det? Hvordan er det opbygget? Hvad er der i forgrunden, i baggrunden? Hvor og hvornår er det taget? Hvilken virkning har det på læseren? Hvad er indholdet af den artikel, det illustrerer? osv.

Omstående foto af Morten Langkilde i Politiken (6.10.95) kunne man f.eks. bruge i dansk som fremmed- og andetsprog. Det er spændende i opbygning-

gen, med den lille pige på trehjulet cykel i forgrunden, mennesker der står i kø i midten og den lidt afskallede mur som baggrund, med TV-antennen på taget. Det kan give anledning til mange iagttagelser. Hvad der menes med dette foto, er ikke tydeligt ved første øjekast, hvilket fremmer dialogen. Læser man billedteksten, forstår man, hvad der drejer sig om: *„I dag har stort set alle boliger eget bad, men sådan har det ikke altid været. Her står beboerne - ni familier - i en kommunal ejendom i Valby i kø til det udendørs lokum - i 1973 -.“* At arbejde med denne tekst kan give anledning til at sammenligne de nuværende forhold, eleverne kender i Danmark, med de boligforhold, de kender fra andre tider og fra andre lande. Dette kan give en forståelse af samfundet som noget foranderligt.

Artiklen refererer Danmarks Statistiks 50-års oversigt, der viser, at danskerne har fået det bedre. Overskriften lyder: *„Det bliver aldrig som i gamle dage“*.

En begivenhed - flere billeder

En bestemt begivenhed, som omtales i alle aviser, kan bruges til at sammenligne diverse aviser. Det giver mulighed for at prøve på at afdække intentionerne bag ved valget af netop dette billede i netop dette blad og med denne overskrift.

Som eksempel vil jeg bruge demonstrationen i København den 21. december 1995 mod regeringens finanslov. I Det ny Aktuelt (22.12.95) har man på side 3 et foto af Thomas Sjørup, hvor to personer står i forgrunden: til venstre en

Foto: Morten Langkilde, Politiken

ung mand der går ud af billedet og ser absolut fredelig ud. Hans lyse ansigt, der rager op over mængden, er udækket, hans læderjakke er pænt knappet, han har handsker på, og han går roligt, mens han holder sin cykel i højre hånd. Til højre en anden ung mand i en aggressiv stilling med spredte ben og højre hånd løftet i en truende/injurierende gestus = skråt op. (Fotografier er også gode til at tale om noget så kulturelt som kropssprog). Han har elefanthue på, ingen handsker, og holder den højre hånd i lommen. Hans cowboybukser er mørke, mens den anden mands er lyse. Eleverne kan arbejde med det signalement, man giver ved sin påklædning, noget som kan være forskelligt i forskellige kulturer. Bag ved disse to unge mænd står og går en masse mennesker, nogle af dem med dækket ansigt.

Baggrunden, som optager en tredjedel af billedet, er helt sort. Billedteksten i hvidt på denne baggrund siger: *„Da de autonome begyndte at kaste med kanonslag og flasker, indledte kampklædt politi jagten på demonstranterne“*. Under billedet står overskriften i versaler: AUTONOM DEMONSTRATION ENDTE MED EN BULET KADETT, hvilket virker ganske uforståeligt for en ikke dansksproget. Forklaringen kommer i en underoverskrift *„Autonome stod i aftes bag en usædvanlig tam demonstration. Den var vendt mod finansloven, men endte med at gå ud over en invalid mands bil.“*

Disse tre korte tekster kan, udover en diskussion om selve begivenheden, give anledning til at arbejde med ord, ordklasser, orddannelse og betydning.

Først navneordet 'demonstration' (som i andre kontekster kan betyde fremvisning eller bevis) og 'demonstrant'. Man kan få eleverne til at finde udsagnsordet 'demonstrere' og arbejde med de forskellige endelser: *-ion* og *-ant*. Ordet 'autonom', som i moderne dansk har fået en speciel betydning, betyder oprindeligt selvstændig, jf. elevautonomi. Som Jørgen Gimbel påpeger det (1995:33), er der behov for, at der arbejdes systematisk med udviklingen af de tosprogede elevers færdige ordforråd. Dette gøres efter min mening bedst som her med udgangspunkt i en tekst og i en meningsfuld sammenhæng.

Jyllandsposten (22.12.95) giver et lidt andet billede af demonstrationen. Fotografiet (Hanne Loop) viser 4-5 unge mennesker med partisanørklæde over ansigtet eller hætte. To af dem har den lange finger fremme. Billedteksten lyder: *„Cirka 100 hætteklædte unge deltog i demonstrationen i København. Politiet fandt en rygsæk fyldt med brandbomber, og da demonstranterne begyndte at kaste med flasker og kanonslag, blev gruppen splittet. Ved 21-tiden var der roligt på Vesterbro.“* Overskriften er *„DEMONSTRANTER MED FLASKER OG KANONSLAG“*.

Det kan være interessant at stille disse to billeder og de tilhørende tekster over for Berlingske Tidendes behandling af samme sag (22.12.95). På fotografiet (Mogens Flindt) ser man på nært hold to unge mennesker, der holder en transparent. Personen til venstre er øjensynligt en pige, med næsen og munden dækket af et tørklæde. Af den, der står til højre, ser man kun et

halvlukket øje og øjenbrynet med en sølv- (eller guld-)ring i. Billedteksten: *„De fortrinsvis hætteklædte unge indledte deres demonstration mod finansloven på Kultorvet i København. Først senere kom det til oprør.“* Overskriften lyder: „FOLK FLYGTEDE FRA DEMONSTRANTER“. Underoverskrift: *„Oprør: Unge hætteklædte demonstranter skabte i aften frygt blandt de julehandlende på Rådhuspladsen i København med kasteskyts og kanonslag. Politiet fandt rygsæk med seks Molotovcocktails“.*

Man kan her arbejde med ord som kasteskyts, kanonslag og Molotovcocktail. Orddannelse på dansk kan også behandles i forbindelse med ord som 'julehandlende' og 'hætteklædte'. Jævnfør det første eksempel: det kampklædte politi.

Billeder i ord - ord i billeder

Man finder ofte i samspillet mellem tekst og foto billedlige udtryk, som hører til det basale ordforråd, men ikke findes i konstruerede tekster til undervisningsbrug. En personificering som „næse mod næse“ når det drejer sig om tog, behøver ikke at blive forklaret, når det står i teksten under et billede, hvor man kun ser forpartiet af de to tog som to levende væseners snuder (Foto: Finn Frandsen. Politiken. 6.1.96). Overskriften på artiklen er også interessant at studere med hensyn til ordet 'held': „TOGUHELD MED HELDIG UDGANG“.

Andre gange kan udtrykket være underforstået. Der står f.eks. kun „Kulturminister Jytte Hilden“ under Erik Gleies fotografi af ministeren med løftet pegefinger og et skælmsk glimt i øjet (Politi-

ken. 23.9.95). Overskriften er „DANSK LOKAL-TV SKAL BESKYTTES“. For at forstå hvorfor netop dette fotografi er blevet valgt til at illustrere artiklen, skal man læse videre, først underoverskriften: „Kulturministeren går imod networking“ og begyndelsen af artiklen.

Et udtryk som 'høj cigarføring' kan således nemt illustreres med de talrige billeder af Uffe Ellemann mageligt lænet tilbage med cigar i munden, i forbindelse med Venstres og de konservatives opgør om finansloven. F.eks. Jens Dreslings fotografi af de to partiers chefer i Politiken den 3. december 1995. Overskriften på Michael Kristiansens artikel er „FORRÆDERIET“. Billedteksten er også god til at studere billedlige udtryk: „Historien bag det chokerende brud mellem de konservative og Venstre er en beretning om Hans Engells angst for at blive kørt på et blindt sidespor. Om alles lyst til at give Venstre og Uffe Ellemann-Jensen en over nakken.“

Mundtlige og skriftlige aktiviteter

Alt efter elevernes alder, sproglige færdigheder og interesser kan man foreslå forskellige aktiviteter. Opgaverne kan løses enten individuelt eller i par. Mulighederne er talrige. F.eks. gæt hvad artiklen handler om ud fra billedet eller billedet + overskriften. Samme fotografi til alle: eleverne skal hver skrive en billedtekst, en overskrift eller en artikel. Gæt hvad artiklen handler om. Skriv en billedtekst til dette fotografi. Skriv en overskrift. Forestil dig, hvad den fotograferede person var i gang med at sige. Skriv en dialog mellem de to personer og spil den for klassen.

Ved at arbejde med pressefotografi og samspillet med teksten kan man give en dialogbaseret undervisning, der på en meningsfuld måde integrerer sprog og kultur som Claire Kramsch anbefaler:

„Ved hjælp af en dialogbaseret undervisning skal eleverne systematisk optrænes i at udforske de grænser, der er skabt af sproget. Ved læsning af primære kilder, hermed menes litteratur fra den studerede kultur selv, skal eleverne veksle mellem at se teksten, snart fra de indenfor ståendes synsvinkel, og snart fra de udenfor ståendes synsvinkel. ...For at forstå en fremmed kulturs normer og skikke, må man se ikke kun med egne briller, men også forsøge at se som „de fremmede“ ser på sig selv. Formålet er at overvinde etnocentrisme og at udvikle empati.“ (Hawkesworth 1995:187).

Frédéric Lambert forklarer meget vel i sin bog, *Mythographies*, hvordan pressefotografier spiller en fremherskende

rolle i et moderne samfund, og hvordan de afspejler de æstetiske, kulturelle og moralske normer, som holder et folk sammen, og som derved er med til at danne den nationale identitet.

Litteratur

Gimbel, Jørgen: Bakker og udale i: *Sprogforum* nr. 3, 1995. s. 26-34.

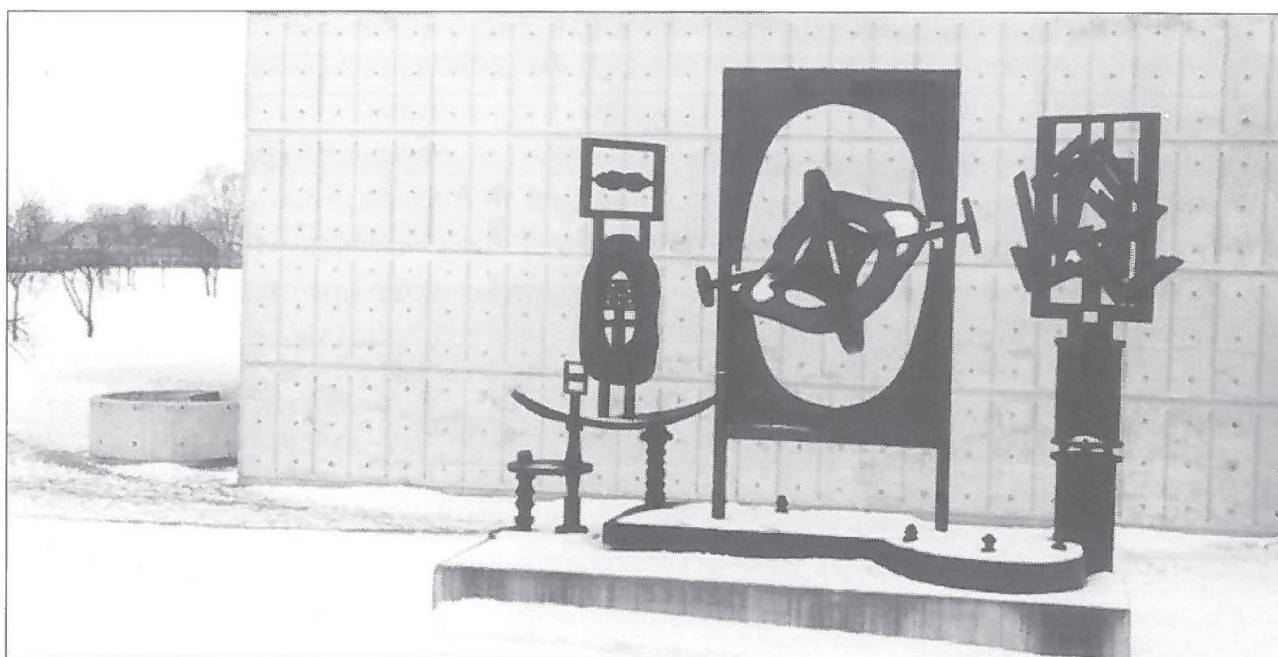
Hawkesworth, Dorrit Poulsen: Sproget og sproglærerens muligheder i kulturmødet i: *Et flerkulturelt Danmark*. red. af J. N. Jørgensen & C. Horst. Kbh.: DLH, 1995. s.181-190 (Københavnstudier i tosprogethed; bind 25).

Henriksen, Birgit: Hvad vil det sige at kunne et ord? i: *Sprogforum* nr. 3, 1995. s.12-18.

Kramsch, Claire: *Context and culture in language teaching*. Oxford : Oxford University Press, 1993. - viii, 294 s.

Lambert, Frédéric : *Mythographies. La photo de presse et ses légendes*. Paris: Médiathèque / Edilig, 1986.

Séférian, Marie-Alice: *Using Photographs in Foreign Language Teaching i: Text and Quality*. P. Skyum-Nielsen ed. . Oslo, Copenhagen, Stockholm, Boston: Scandinavian University Press, 1995.

Fra Amtsgården, Roskilde: Robert Jacobsen: Fortid, nutid, fremtid (Foto: Karen Risager)